

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

کلید مشکل حجاب نزد «آقایان» است

علیرضا کیمیلی

اشاره:

بی‌حجابی و بدحجابی از مهمترین معضلات جوامع اسلامی است؛ چرا که انسان‌ها اجتماعی بالطبع‌اند و نوعاً مهمترین عامل رفتار سازشان، «جامعه‌پذیری» است و این یعنی اگر در جامعه اسلامی هنجارها شکسته شود، امکان هم‌رنگ شدن انسان با فضای جدید بسیار است. جامعه‌سازی با توصیه‌های فردی تفاوت بسیار دارد، هر چند جهت‌گیری آنها یکی است؛ لذا است که باید به ام‌المسائل و راه‌حل‌های ساختاری توجه داشت و از توجه به استثنائات و موارد خاص یا تعمیم آنها ابا کرد. امروز، جامعه ایرانی، خصوصاً در شهرهای بزرگ‌تر و به اصطلاح مدرن‌تر آن، از آفت بدحجابی رنج می‌برد و متأسفانه در برخی موارد شاهدیم که فضای برتر نیز با بدحجاب‌ها شده و این یعنی خطری بزرگ که گروه بزرگ تربیت‌شدگان سنتی خانواده‌های ایرانی را تهدید می‌کند.

قطعاً یکی از عوامل مهم کاهش بی‌بند و باری و بدحجابی، ازدواج به موقع و مناسب است.

پاسخ به نیاز طبیعی زنان

در پاسخ به این سؤال که «ریشه بدحجابی کجاست؟»، ابعاد مختلفی قابل توجه و زمینه‌های متعددی قابل بررسی است. آری! می‌توان از عدم تبیین ضرورت حجاب و کارکردهای آن برای زن مسلمان سخن گفت، ولی قطعاً یکی از مهمترین پارامترها، توجه به امری ساختاری، به نام «غریزه ذاتی جلوه‌گری» در زنان است. ودیعه‌ای از جانب خداوند متعال که با زیبایی و گل‌صفتی زنان سازوار است و در ساختارهای تکوینی خلقت نیز به خوبی معنا یافته است.

حس جلوه‌گری در بیرون به صورت «تبرج» و «علاقه به بروز» و «دیده شدن» ملازم می‌شود و از آنجا که این حس، ذاتی است؛ پس باید به نحوی ارضاء گردد و امکان سرکوب آن وجود ندارد. حال به مسئله اصلی دعوی این مقال می‌رسیم و آن این است که ارضاء این حس توسط چه کسی صورت می‌گیرد؟ گرچه نوعاً تأیید و تحسین مورد نیاز زنان از طرف زنان نیز مؤثر می‌افتد، اما حقیقت آن است که پاسخ حقیقی و کامل به این «نیاز طبیعی» باید از جانب مردان صورت پذیرد.

«مرد»، در نقش پدر، پسر و همسر؛ می‌تواند و باید رفتارهایی داشته باشد که در صورت ادای صحیح آنها، این «نیاز طبیعی» که به زعم نویسندگان این سطور یکی از اصلی‌ترین عوامل بدحجابی است، به درستی پاسخ داده شده و در آن صورت است که جامعه‌ای سالم‌تر را شاهد خواهیم بود. برای اثبات بهتر این دعوی و همچنین ذکر آسیب‌های عدم توجه جنس مذکر ایرانی به این مسئله و نهایتاً راهکارهای اصلاحی، نکات زیر قابل توجه‌اند:

آموزش دیدن

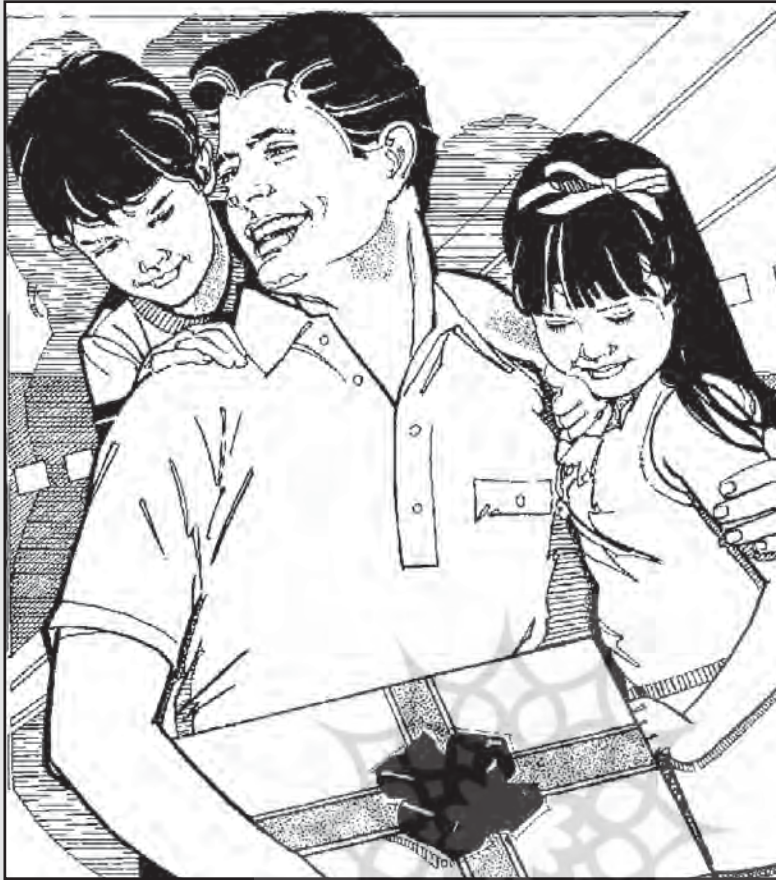
به دلیل ساختارهای فرهنگی و تاریخی، مرد ایرانی - عمدتاً - به همسر خود ابراز علاقه علنی نمی‌کند. البته قید «علنی» را در نگاه خوش‌بینانه می‌توان مدنظر داشت! این یعنی پسران آن خانه که فردا در نقش همسری خواهند بود نیز از توأم لازم برای ارضاء نیاز مذکور زن خویش برخوردار نیستند و همین رفتار، مسئله‌ساز است! اگر دیروز ساختارهای سنتی اجازه بروز بی‌مبالات زنان و حضور اجتماعی پررنگ را به آنان نمی‌داد، اما امروز که این موانع وجود ندارند، «امکان» بروز ناهنجار زنان شوهردار در جامعه وجود دارد، لذا است که بدحجابی یکی از تبعات آن خلأ موجود در نظام خانوادگی است. نباید تصور کرد که در گذشته، دلیل کمتر بودن پروزهای بیرونی بدحجابی، توجه مناسب به آن از جانب مردان بوده است.

تنها زنانی که از تقیید مذهبی بسیار قوی برخوردار هستند، حاضرند با وجود «دیده‌نشدن» توسط همسران‌شان، خود را در معرض دید دیگران قرار ندهند و می‌دانیم که اینان شامل «همگان» نمی‌شوند. از همین روست که آموزش‌های قبل و حین ازدواج، که بیانگر وظایف مردان در قبال زنان باشد و ارتباط مؤثر میان زن و شوهر را مبتنی بر ساختارهای شخصیتی آنان تبیین نماید، ضروری جامعه امروز ماست. اینکه در روایات متعدد بر تبرج زن در خانه و تفاوت ماهوی جدی بیرون و درون خانه تأکید شده و از مرد نیز رفتارهای متناسب با آن خواسته شده، ریشه در همین ساختار تکوینی وجود زن دارد که متأسفانه در بسیاری از موارد مغفول‌عنه واقع شده است!

شناخت طبیعت دختران

در ساختار سنتی، رفتار مردان با دختران‌شان نیز گرچه بهتر است، اما تفاوت زیادی نمی‌کند! زندگی‌های پر مشغله کنونی و از همه مهم‌تر، آشنا نبودن مردان با نیازها و ساختارهای شخصیتی دختران، باعث شده تا نیازهای طبیعی دختران که می‌تواند به طور سالم و مناسب در محیط خانواده ارضاء گردد، مورد بی‌مهری قرار گرفته و به صورت نیازی سرکوب‌شده به در یوزگی از بیرون خانه بیفتند! همین است که می‌بینیم دختران دارای آسیب‌های اجتماعی، فراوان از خانواده‌های مسئله‌دار و دارای پدران پر مشغله و بی‌توجه - چه پولدار و چه فقیر و چه مذهبی و چه غیرمذهبی - برآمده‌اند! اگر در محیط اجتماع، فضاهای سالم و ویژه دختران و در محیط خانواده، فضاهای مناسبی جهت بروز صحیح این نیاز طبیعی وجود داشته باشد، جامعه هرگز شاهد رفتارهایی چنین ناهنجار نخواهد بود و آن‌گاه است که عوامل غریزی و درونی تخریب آرامش زن، رخت برمی‌بندد. توصیه‌های ایجابی نیز شنیده می‌شود. رفتار پیامبر اکرم (ص) با دخت گرامی‌شان حضرت فاطمه زهرا (س) و توصیه‌های آنان در قبال دختران، خود، لزوم توجه به این آموزه‌های حیاتی را بیشتر هویدا می‌کند.

ما بر این باوریم که اساسی‌ترین عامل بدحجابی، «دوری از معنویت» و خداوند متعال است، اما آنچه به صورت ساختاری می‌تواند عوامل مهیج و فسادزا را دور کند و در آرامشی طبیعی، بستر ساز تأثیر عمیق‌تر آموزه‌های دینی گردد نیز توجه به این عامل طبیعی است.

سردی تبرج با ازدواج

چنانچه گفتیم، نیاز به دیده شدن در طبیعت زن وجود دارد و این صفت نه تنها مذموم نیست که ملازم طبع او و متناسب با ساختار وجودی اوست، از همین رو همواره باید مورد توجه باشد. درست است که اگر در خانواده به درستی این مسئله مورد توجه قرار گیرد، دختری سالم و پاک از آن خانه بیرون خواهد آمد، اما خانواده تاسنین خاصی پاسخگوی این نیاز است و طبعاً باید تکمیل آن در خانه همسر صورت پذیرد که متأسفانه ازدواج‌های به تأخیر افتاده، مانع از این مسئله شده‌اند. بدیهی است که حس تبرج در جامعه، با ازدواج به سردی می‌گراید و در قالبی سالم جستجوگر ارضاء خویش خواهد شد. از این گذشته دختری که بار مسئولیت همسررداری و خصوصاً مادر شدن را به عهده می‌پذیرد، نوعاً از مراعات‌ها و مراقبت‌های ویژه‌تری در قبال خود بهره می‌برد.

قطعا یکی از عوامل مهم کاهش بی‌بند و باری و بدحجابی، ازدواج به موقع و مناسب است.

چنانچه گفته شد، آموزش‌های زوجین نیز در این میان نقش مهمی را ایفا می‌کند. اگر ازدواج‌ها به درستی صورت پذیرد و نظام عاطفی خانواده نیز سلامت لازم را داشته باشد، شاهد طلاق‌های گسترده و در نتیجه زنان مطلقه‌ای که دچار عارضه خودآرایی و تبرج در جامعه می‌شوند نیز نخواهیم بود.

تربیت پسران حیا دوست

پسران ما نیز در کنار آموزش‌هایی که باید درباره شخصیت خواهران، مادران و همسران خود ببینند، باید به ارزشی به نام حیا و حجاب نیز معتقد و علاقه‌مند باشند و از همین روست که سخن گفتن از حیا و حجاب فاطمی، نباید صرفاً در دستور کار مدارس دخترانه قرار داشته باشد.

پسرانی که حیا را ارزش بدانند، آن را امروز از مادران و خواهران خود و فردا از همسران و دختران خود مطالبه خواهند کرد و در راستای تعمیق و ترویج و تحقق آن نیز تلاش خواهند نمود. آموزش نسل پسرانی که چنین باورهایی دارند، شاید بهترین سرمایه‌گذاری برای داشتن خانواده‌هایی سالم در آینده‌ای نه چندان دور باشد. نسلی که هم به وظایف خود در قبال دیگران آشنا و عامل باشد و هم مطالبات خود از آنان را به درستی بشناسد و بخواهد.

به دلیل ساختارهای فرهنگی و تاریخی، مرد ایرانی - عمدتاً - به همسر خود ابراز علاقه علنی نمی‌کند. البته قید «علنی» را در نگاه خوش‌بینانه می‌توان مدنظر داشت!